

KNIHY KNIHOVNY KUNŠTÁTSKÉ

Je to nejspíš největší umělec, jakého zrodila Šumava. Narodil se v Horní Plané v roce bitvy u Slavkova – 1805. Studoval práva, ale mnohem víc jej přitahovalo malířství a literatura. Velmi dobré výsledky měl při studiu i v přírodních vědách, nedokázal však přivést tento svůj zájem a talent k formálnímu závěru v podobě složených zkoušek. To pro nás čtenáře není podstatné. Důležitější je, že jako malíř a spisovatel patří mezi největší básníky přírody a jejích živlů. Ta – totiž Matka Příroda – představuje u Stiftera monumentální rámec lidských osudů, lidé jsou synové a dcery země, vše podléhá vyššímu řádu uplatňujícímu se odpradáвна. A přece právě v době Stifterově začíná se svět šmahem proměňovat, nastupuje především železnice, parostroj nahrazuje koněspřežnou dráhu a kočáry, železářny chrlí stroje uskutečňující přeměnu světa. Na Šumavě a v pohraničních horách Čech a Moravy mizí lesní porosty v tavících pecích skláren. Už za spisovatelova života je jeho styl považován za překonaný. Ale nemylně se, koho Stifter jednou vtáhne do svého světa, toho jen tak nepustí. Jeho dílo bylo znovu objeveno mezi světovými válkami ve 20. století a stalo se takřka předmětem kultu. Bylo různě interpretováno a desinterpretováno, z idylíka biedermeyerovského závětrí se rázem stal mužem tygří podstaty, který svou vášnivost a démoničnost kryje maskou vyrovnanosti. Nebudeme se tu přidávat k té či oné straně vykladačů. Je dobré jen připomenout, že to nejsou pouze dobové školy a proudy myšlenkové, co spoluvytváří konečnou podobu díla. Je to i lidský úděl, topos zrození a nejtěsnější osobní vztahy, co vtiskne pečeť umělcově výpovědi.

Stifter z literatury nevyžil, musel dávat soukromé hodiny, byl prý rozeným pedagogem. To je ostatně v jeho díle znát. Mladá liberální generace jej odsouvala mimo hlavní duchovní proud doby, považovala jej za „vypsaného“ autora a přeceněný talent. Stifter to těžce nesl. Navíc se nešťastně oženil roku 1837 s Amálií Mohauptovou, mimořádně hezkou, nevzdělanou a vůči všemu vyššímu lhostejnou vídeňskou modistkou. Manželství se mu po letech stalo opravdovým peklem. Pocity trpkosti z nenaplněných cílů a vážné onemocnění změnilo jeho občasné deprese v trvalý stav. V noci z 26. na 27. ledna 1868 si Adalbert Stifter břitvou prořízl hrdlo. V agónii žil ještě dva dny, skonal 28. ledna.

Přes všechny výhrady vůči měšťáctví a idyličnosti, pro které jej nenáviděl například Robert Musil, znovu a znovu udivuje další generace čtenářů svým mistrným vyprávěním nabývajícím místy až vizionářských rozměrů. Není možné si například nevšimnout, že jak v malířském díle, tak v próze Potomci předjímá metodu francouzských impresionistů. Či jeho vůbec první otištěná práce Kondor (1840) je vizionářským výletem balónem až kamsi na oběžnou dráhu (Jako by šlo o dnešní supermoderní stratosferické balóny!). Motiv, který později rozvede se světovou slávou Jules Verne. I zde se však spisovatel projeví coby ctitel starých pořádků: Žena, která chce s muži výstup do nebes absolvovat, nakonec v hrůze kolabuje a pokazí oběma vědcům jejich úžasný let a vědecká měření. Všichni musí dolů, protože *žena nesnese nebe!* Je jí špatně už ve výši Mont Blancu... K tomu dodávám poznámku: první ŽENOU, která vystoupila na vrchol Mont Blancu byla Marie Paradis už v roce 1808. A s úmyslem vyvrátit zažitou představu, že ženy jsou náchylnější ke strachu než muži, vystoupila roku 1838 na vrchol této hory Blanka Henrietta d' Augeville a do ledu zde vytesala své heslo „*Člověk dokáže vše, co chce*“. Na špičce hory prý svůj výkon neprožívala mužsky jako „dobyť“ ale jako vyvrcholení v závratně povýšeném pocitu sebeuvědomění! Velká to žena, skutečná milenka hory!

STIFTER Adalbert: HORSKÝ KŘÍŠŤÁL, Praha, Odeon 1978